

طرح درس برهان‌های اثبات وجود خدا

هدف: آشنایی با براهین اثبات وجود خدا

۱. کلیات

- مفهوم برهان
- اثبات‌ناپذیری وجود خدا
- مفهوم خدا
- اهمیت و ضرورت بحث در باب وجود خدا
- مفهوم اثبات
- عقل‌گرایی و ایمان‌گرایی
- اثبات‌پذیری وجود خدا

۲. تقسیمات برهان‌ها و راه‌های اثبات وجود خدا

راه‌های اثبات وجود خدا

بی‌نیاز به استدلال و برهان یا بدیهی

نیازمند به استدلال و برهان

روش پیشینی یا لمی

روش پسینی یا انی

شبه انی که از یک ملازم به ملازم دیگری پی برده می‌شود

انی واقعی که مخلوقات واسطه اثبات وجود خدا هستند

دیدگاه استاد مطهری در باب برهان‌ها

۱. راه روانی یا فطری

۲. راه علمی و شبه فلسفی

- راه نظم موجودات

- راه خلق و حدوث

- راه هدایت

۳. راه فلسفی

- برهان حرکت

- برهان امکان

- برهان صدرایی

دیدگاه توماس آکویناس

- برهان حرکت

- برهان علت فاعلی

- برهان امکان و وجوب

- برهان درجات کمال

- برهان هدفداری یا نظم

دیدگاه ایمانوئل کانت

۱. برهان طبیعی - کلامی یا غایت‌شناختی

۲. برهان جهان‌شناختی

۳. برهان وجود‌شناختی

دیدگاه پل ادواردز

۱. راه عقل

براهین لمی یا پیشینی

براهین انی یا پسینی

۲. راه وحی

۳. راه تجربه دینی یا شهودی

۲. انواع برهان‌های اثبات وجود خدا

۱. برهان صدیقین

۲. برهان وجودی یا اُنتولوژی

۳. برهان فطرت

۴. برهان اجماع عام

۵. برهان تجربه دینی

۶. برهان اخلاقی

۷. برهان معقولیت یا احتیاط عقلی بر وجود خدا

۸. برهان علّی و معلولی

- انواع برهان‌های انکار وجود خدا

۱. برهان شر

۲. برهان غیبت

۹. برهان امکان و وجوب

۱۰. برهان نظم

۱۱. برهان حرکت

۱۲. برهان درجات کمال

۱۳. برهان معجزه

۱۴. برهان فسخ عزایم

۱۵. دلیل انباشتی

نقد و بررسی

۴. برهان وجودی یا آنتولوژی از دیدگاه فیلسوفان مغرب زمین

- الف) برهان وجودی از دیدگاه آنسلم
- ب) برهان وجودی از دیدگاه دکارت
- ج) برهان وجودی از دیدگاه هارتشورن و مالکولم
- د) برهان وجودی از دیدگاه پلانینگا

- نقد و بررسی

- نقد گونیلو

- نقد توماس آکویناس

- نقد کانت

- نقد جان هاسپرز

- نقد برتراندراسل

۵. برهان وجودی یا صدیقین از دیدگاه فیلسوفان اسلامی

- الف) برهان صدیقین از نظر ابن سینا
- ب) برهان صدیقین از نظر شیخ اشراق
- ج) برهان صدیقین از نظر ملاصدرا
- د) برهان صدیقین از نظر حاج ملاهادی سبزواری
- بیان استدلال از راه برهان خلف
- بیان استدلال از راه برهان مستقیم
- ه) برهان صدیقین از نظر علامه طباطبایی
- و) برهان صدیقین از نظر محقق اصفهانی

۶. برهان نظم

- ساختار مشترک برهان نظم

- تعریف مفهوم نظم

- انواع روایت‌های برهان نظم

- برهان هدفمندی

- برهان نظم از موارد جزئی

- برهان هماهنگی در کل عالم
- اشکالات برهان نظم
- اشکال جان هاسپرز
- اشکال‌های هیوم
- اشکال‌های کانت
- اشکال‌های برخاسته از نظریه داردین

۷. برهان جهان‌شناختی

- معنای جهان‌شناختی
- انواع و اقسام برهان جهان‌شناختی
- برهان وجوب و امکان به عنوان شاخص
- تقریرهای مختلف
- بررسی مفاهیم امکان و وجوب
- اصل علیت
- امتناع دور و تسلسل
- دور و امتناع آن
- تسلسل در علل و امتناع آن
- برهان فقر وجودی
- برهان اسدّ و اخصر
- برهان اسدّ
- تفسیر نادرست از برهان

۸. برهان اخلاقی

- تقریرهای مختلف
- تقریر کانت
- مفهوم خیر اعلی
- مفهوم سعادت و فضیلت
- استدلال امام خمینی از طریق بر وجود خدا
- مقایسه استدلال کانت و امام خمینی

۹. برهان معجزه

- اعجاز قرآن
- اشکالات اعجاز
- پارادوکسیکال بودن مفهوم معجزه
- تفاوت سحر و معجزه
- قرآن، دلیلی بر وجود خدا
- دلایل نقلی و عقلی
- دیدگاه استاد جوادی آملی
- نقد و بررسی
- دیدگاه متکلمان و فیلسوفان در باب برهان معجزه

۱۰. برهان تجربه دینی

- تعریف تجربه دینی
- نمونه‌هایی از تجربه دینی
- برهان تجربه دینی از دیدگاه براد
- انتقاد به تجربه دینی
- شکاکیت در باب تجربه دینی
- تجربه دینی، راه شناخت
- دیدگاه اسلام
- تبیین‌های روانی و طبیعت‌گرایانه تجربه دینی
- نقد و بررسی

۱۱. برهان اجماع عام

- طرح مسئله
- تقدیرهای متفاوت از برهان اجماع عام
- روایت زیست‌شناختی
- روایت ذو حدین ضد شکاکیت
- مقایسه اجماع عام با برهان فطرت

۱۲. برهان فطرت

- معنای فطرت
- ویژگی‌های امر فطری
- دلایل عقلی و نقلی
- تقریرهای مختلف
- قرائت پیشنهادی از برهان فطرت
- اشکالات برهان فطرت
- نقد و بررسی

۱۳. برهان حرکت

- معنای حرکت
- روایت‌های متفاوت از برهان حرکت
- برهان افلاطون
- برهان ارسطو
- برهان توماس
- دیدگاه فیلسوفان اسلامی
- برهان حرکت از دیدگاه صدرا
- برهان حرکت از دیدگاه سبزواری
- حرکت در اعراض
- حرکت در جواهر
- نقد و بررسی